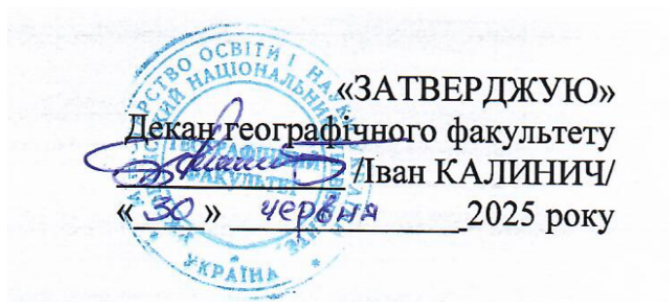

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕОГРАФІЯ І ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ЗАКАРПАТТЯ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	Е Природничі науки, математика та статистика
Спеціальність	Е Науки про Землю
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Географія і природні ресурси Закарпаття**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **Е Природничі науки, математика та статистика** спеціальності **Е Науки про Землю** освітньої програми **Географія**.

Розробники:

- Поп С.С., професор, доктор фіз.-мат. наук, професор кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 13 від «2» червня 2025 р.

Завідувач кафедри Мар'яна САЛЮК

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 11 від «27» червня 2025 р.

Голова методичної комісії Людвиг ПОТІШ.

© Поп С.С., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	4-й	4-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,1 самостійної роботи студента – 3,5	7-й	7-й
	Лекції:	
	24	10
	Практичні (семінарські):	
	20	6.
Вид підсумкового контролю: усне опитування	Лабораторні:	
	–	–
	Індивідуальна робота:	
	30 год.	30 год.
Форма підсумкового контролю: екзамен, для курсової роботи - диференційований залік	Самостійна робота:	
	61 год.	89 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Географія і природні ресурси Закарпаття**» є: дати студентам системні знання про людські і природні ресурси Закарпатської області та їх місце в загальнодержавному потенціалі; поглибити усвідомлення здобувачами освіти необхідності раціонального використання природно-ресурсного капіталу для соціального і економічного розвитку регіону та країни; активізувати позицію та практичні дії студентів щодо охорони і відновлення природних ресурсів в контексті збалансованого розвитку суспільства.

Відповідно до освітньої програми «Географія», вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ФК 1. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

ФК 2. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер.

ФК 5. Здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер.

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК 7. Здатність проводити моніторинг природних процесів.

ФК 8. Здатність самостійно досліджувати природні матеріали (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК 11. Здатність визначати способи використання географічного середовища та форми його охорони, а також пов'язані з ними переваги, обмеження та дилеми.

ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК 5. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

ПК 6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення господарства України та свого регіону.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Географія і природні ресурси Закарпаття**» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми Географія:

ОК 25 Економічна та соціальна географія України

ОК 31 Фізична географія та природно-ресурсний потенціал України

ОК 36 Ґрунтово-земельні ресурси світу та України

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Географія**», вивчення навчальної дисципліни «**Географія і природні ресурси Закарпаття**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

РН 1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю.

РН 2. Використовувати усно і письмово професійну українську мову.

РН 4. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю.

РН 5. Вміти проводити польові та лабораторні дослідження.

РН 6. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер.

РН 7. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер.

РН 8. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів.

РН 9. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу.

РН 10. Аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

РН 11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень.

РН 12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

РН 13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

РН 14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю.

РН 16. Застосування набутих знань, умінь і практичних навичок для з'ясування стану раціонального використання природних ресурсів території та її соціально-економічного розвитку із використанням місцевих ресурсів.

РН 17. Аналізувати зміни компонент навколишнього середовища, спричиненні різними видами господарської діяльності, набути навички пошуку шляхів зменшення негативного впливу на довкілля.

РН 18. Знання проблем та особливостей сучасних демографічних процесів на планетарному, національному та локальному рівнях, розуміння причинно-наслідкових зв'язків цих процесів, розуміння сучасних тенденцій розвитку суспільства в умовах глобалізації і регіоналізації.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, консультація, дискусія), практичні (семінарське заняття, практична робота, курсова робота), наочні (ілюстрації, демонстрації, польові спостереження).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за усі види аудиторної та самостійної роботи, спрямовані на оволодіння навчального матеріалу за програмою дисципліни. Підсумкова оцінка екзамену виставляється студенту як за 100 бальною шкалою відповідно до Болонської системи, так і за національною чотирирівневою шкалою (відмінно, добре, задовільно, не задовільно), співставляючи бальні оцінки за відомою таблицею, що додається. Протягом семестру здійснюється поточний контроль на аудиторних заняттях і консультаціях та проміжний шляхом виконання модульних контрольних робіт. Підсумковий контроль – складання усного екзамену з дисципліни та диференціального заліку з курсової роботи. Студентам, які не виявили бажання покращити отриману семестрову підсумкову оцінку з дисципліни за накопичувально-рейтинговою системою виставляється на їх прохання ця оцінка без складання екзамену. Курсова робота, виконана з обраної індивідуальної теми, захищається здобувачем з презентацією та доповіддю перед комісією кафедри, а її текст оцінюється керівником за змістовністю і повнотою висвітлення теми. Оцінка «не зараховано» записується тільки у екзаменаційну відомість, а позитивна оцінка записується у залікову книжку студента та екзаменаційну відомість.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування на лекційних заняттях, усні виступи на семінарських заняттях, виконання та презентація індивідуального завдання.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю:

з дисципліни - усний екзамен;

з курсової роботи - диференційний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
C1	C2	C3	C4	C5	60	100
8	8	8	8	8		

C1, C2 ... – теми семінарських занять

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
C1	C2	C3	C4	C5	60	100
8	8	8	8	8		

C1, C2 ... – теми семінарських занять

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	9	40	9	40
Презентація завдань				
Модульна контрольна робота	1	60	1	60

Разом	10	100	10	100
--------------	-----------	------------	-----------	------------

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота містить три теоретичні питання та п'ять тестових завдань. Відповіді на теоретичні питання оцінюються до 15 балів за кожне, тестові завдання – по три бали за правильні відповіді на кожен тест, разом максимально студент може отримати ще 15 балів.

Критерії оцінювання курсової роботи (проєкту)

Курсова робота з даної дисципліни оцінюється за чотирирівневою шкалою, як диференціальний залік, за такими критеріями:

1. змістовність аналітичного текстового і ілюстративного матеріалу за обраною темою та дотримання норм академічної доброчесності – до 50 балів;
2. повнота проаналізованих основних літературних джерел, включаючи сучасні та піонерські роботи - до 15 балів;
3. якість доповіді та презентації роботи на семінарському занятті з дисципліни або виступ з доповіддю на науковій конференції (семінарі) – до 20 балів;
4. вміння робити узагальнюючі висновки за результатами дослідження та пропонувати нові актуальні напрямки досліджень – до 15 балів.

Разом максимальна кількість можливих набраних балів -100, які переводяться в чотирирівневу оцінку за національною шкалою.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Протягом семестру знання студентів з дисципліни оцінюються в балах за результатами проміжного рейтингового контролю знань, а саме: за якістю виступів та активністю роботи на семінарських заняттях (на кожному занятті студент може отримати до 8 балів, як вказано у вищенаведеній таблиці); за двома модульними контрольними письмовими роботами (по 60 балів кожна). Перелік питань для модульних контрольних робіт наведено далі. Підсумкова семестрова оцінка з дисципліни оцінюються в 100 - бальній шкалі.

За результатами підсумкового рейтингового контролю знань студенту за його бажанням виставляється екзаменаційна оцінка без складання іспиту: 90-100 балів - "відмінно"(A), 82-89 - "добре"(B), 74-81 - "добре"(C), 64-73 - "задовільно"(D) і 60-63 «задовільно» (E). Незадовільно із правом перескладання мають студенти, які отримали підсумкову оцінку 35-59 балів. Студенти, які отримали 0-34 бали повинні повторювати вивчення дисципліни без права перескладання.

Студент має право підвищити набрану підсумкову рейтингову оцінку, складаючи екзамен.

Для переводу кількості набраних студентом балів в чотирирівневу оцінку використовують наступну систему оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Географія і фізико-географічні особливості Закарпаття. Людські, мінерально-сировинні, енергетичні та рекреаційні ресурси Закарпаття

Тема 1. Задачі курсу, його місце в структурно-логічній схемі спеціальності «Географія». Інформаційне забезпечення дисципліни, форми проміжного і підсумкового контролю, критерії оцінювання різних видів навчання. Географія Закарпатської області з урахуванням сучасних змін адміністративно-територіального поділу. Особливості Закарпаття серед інших регіонів України. Класифікація природних ресурсів, їх облік (2 год).

Тема 2. Кількісна і якісна характеристика населення Закарпаття. Регіональні показники людського розвитку. Економічно активне населення, зайнятість населення. Демографічні та міграційні процеси (2 год.).

Тема 3. Паливно-енергетичні ресурси Закарпаття. Паливно-енергетичний баланс області. Енергоефективність та енергозбереження: стан і перспективи покращення (2 год.).

Тема 4. Потенціал відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області. Стан, проблеми та перспективи використання відновлюваних енергетичних ресурсів для розвитку гідроенергетики, вітрової, сонячної, геотермальної та біологічної енергетики (4 год).

Тема 5. Мінерально-сировинні ресурси Закарпаття: рудні, нерудні, гірничо-хімічні, горючі копалини, мінеральні та термальні води. Стан та перспективи їх раціонального використання (2 год.).

Тема 6. Рекреаційні ресурси Закарпаття (природні, історико-культурні та техногенні). Стан та перспективи їх використання для розвитку рекреації та туризму як пріоритетної галузі регіону (2 год.).

Модуль 2. Атмосферно-повітряні, земельні, водні та біологічні ресурси Закарпаття

Тема 1. Загальні відомості про атмосферу. Основні джерела забруднення атмосферного повітря на території Закарпатської області. Якість повітряного середовища та шляхи його покращення. Регіональні проблеми якості атмосферного повітря. Шляхи покращення якості повітряного середовища (2 год.).

Тема 2. Земельні ресурси Закарпатської області, їх структура, основні користувачі. Землі сільськогосподарського призначення. Полонини. Основні регіональні проблеми щодо якості ґрунтів та раціонального землекористування, шляхи їх вирішення (2 год.).

Тема 3. Водні ресурси Закарпатської області. Потенціал та якість поверхневих і підземних вод, раціональність їх використання. Комплексне використання водних ресурсів української частини басейну річка Тиса: стан, проблеми, перспективи (2 год.).

Тема 4. Біологічні ресурси Закарпатської області. Лісові деревинні і не деревинні ресурси, їх потенціал та географічне поширення. Тваринний світ, основні види диких тварин, їх чисельність, охорона та збереження. Мисливські ресурси (4 год.).

Тема 5. Регіональні проблеми раціонального ведення лісового господарства в контексті сталого розвитку. Антропогенний вплив на ліси. Адаптація до змін клімату. Охорона та відновлення лісів (2 год.).

Тема 6. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття (2 год.).

6.2. Структура навчальної дисципліни

(денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Форма навчання: денна	
	>	o
		у тому числі

		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1. Географія і фізико-географічні особливості Закарпаття. Людські, мінерально-сировинні, енергетичні та рекреаційні ресурси Закарпаття						
Тема 1. Задачі курсу, його місце в структурно-логічній схемі спеціальності «Географія». Інформаційне забезпечення дисципліни, форми проміжного і підсумкового контролю, критерії оцінювання різних видів навчання. Географія Закарпатської області з урахуванням сучасних змін адміністративно-територіального поділу. Особливості Закарпаття серед інших регіонів України. Класифікація природних ресурсів, їх облік.	10	2	2			4
Тема 2. Кількісна і якісна характеристика населення Закарпаття. Регіональні показники людського розвитку. Економічно активне населення, зайнятість населення. Демографічні та міграційні процеси.	11	2	1			5
Тема 3. Паливно-енергетичні ресурси Закарпаття. Паливно-енергетичний баланс області. Енергозбереження: стан і перспективи.	11	2	2			5
Тема 4. Потенціал відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області. Стан, проблеми та перспективи використання відновлюваних енергетичних ресурсів для розвитку гідроенергетики, вітрової, сонячної, геотермальної та біологічної енергетики.	19	4	2			10
Тема 5. Мінерально-сировинні ресурси Закарпаття: рудні, нерудні, гірничо-хімічні, горючі копалини, мінеральні та термальні води. Стан та перспективи їх раціонального використання.	11	2	2			5
Тема 6. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття (2 год).		2				
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль 1	67	12	10		15	30
Модуль 2. Атмосферо-повітряні, земельні, водні та біологічні ресурси Закарпаття						
Тема 1. Загальні відомості про атмосферу. Основні джерела забруднення атмосферного повітря на території Закарпатської області. Якість повітряного середовища та шляхи його покращення. Глобальні і регіональні проблеми якості атмосферного повітря. Шляхи покращення якості повітряного середовища .	9	2	1			4

Тема 2. Земельні ресурси Закарпатської області, їх структура, основні користувачі. Землі сільськогосподарського призначення. Полонини Закарпаття та раціональність їх використання. Основні регіональні проблеми щодо якості ґрунтів та раціонального землекористування, шляхи їх вирішення.	9	2	1			4
Тема 3. Водні ресурси Закарпатської області. Потенціал та якість поверхневих і підземних вод, раціональність їх використання. Комплексне використання водних ресурсів української частини басейну річка Тиса: стан, проблеми, перспективи.	11	2	2			4
Тема 4. Біологічні ресурси Закарпатської області. Лісові деревинні і не деревинні ресурси, їх потенціал та географічне поширення. Тваринний світ, основні види диких тварин, їх чисельність, охорона та збереження. Мисливські ресурси	18	4	1			10
Тема 5. Регіональні проблеми раціонального використання лісових ресурсів. Антропогенний вплив на ліси. Охорона, збереження та відновлення лісів.	10	2	2			4
Тема 6. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття.	9	2	1			4
Разом за модуль 2	68	12	10		15	31
Разом за семестр	135	24	20		30	61

6.3. Структура навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1. Географія і фізико-географічні особливості Закарпаття. Людські, мінерально-сировинні, енергетичні та рекреаційні ресурси Закарпаття						
Тема 1. Задачі курсу, його місце в структурно-логічній схемі спеціальності «Географія». Інформаційне забезпечення дисципліни, форми проміжного і підсумкового контролю, критерії оцінювання різних видів навчання. Географія Закарпатської області з урахуванням сучасних змін адміністративно-територіального поділу.	7	0,5	0,5			6

Особливості Закарпаття серед інших регіонів України. Класифікація природних ресурсів, їх облік.						
Тема 2. Кількісна і якісна характеристика населення Закарпаття. Регіональні показники людського розвитку. Економічно активне населення, зайнятість населення. Демографічні та міграційні процеси.	8	0,5	0,5			7
Тема 3. Паливно-енергетичні ресурси Закарпаття. Паливно-енергетичний баланс області. Енергозбереження: стан і перспективи.	8,5	1	0,5			8
Тема 4. Потенціал відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області. Стан, проблеми та перспективи використання відновлюваних енергетичних ресурсів для розвитку гідроенергетики, вітрової, сонячної, геотермальної та біологічної енергетики.	9,5	1	0,5			8
Тема 5. Мінерально-сировинні ресурси Закарпаття: рудні, нерудні, гірничо-хімічні, горючі копалини, мінеральні та термальні води. Стан та перспективи їх раціонального використання.	9	0,5	0,5			8
Тема 6. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття (2 год).	9	0,5	0,5			8
Разом за модуль 1	67	4	3		15	45
Модуль 2. Атмосферо-повітряні, земельні, водні та біологічні ресурси Закарпаття						
Тема 1. Загальні відомості про атмосферу. Основні джерела забруднення атмосферного повітря на території Закарпатської області. Якість повітряного середовища та шляхи його покращення. Глобальні і регіональні проблеми якості атмосферного повітря. Шляхи покращення якості повітряного середовища .		1	0,5			6
Тема 2. Земельні ресурси Закарпатської області, їх структура, основні користувачі. Землі сільськогосподарського призначення. Полонини Закарпаття та раціональність їх використання. Основні регіональні проблеми щодо якості ґрунтів та раціонального землекористування, шляхи їх вирішення.		1	0,5			8
Тема 3. Водні ресурси Закарпатської області. Потенціал та якість поверхневих і підземних вод, раціональність їх використання. Комплексне використання водних ресурсів української частини басейну річка Тиса: стан, проблеми, перспективи.		1	0,5			8
Тема 4. Біологічні ресурси Закарпатської області. Лісові деревинні і не деревинні ресурси, їх потенціал та географічне поширення. Тваринний світ, основні види диких тварин, їх чисельність, охорона та збереження. Мисливські ресурси		1	0,5			8

Тема 5. Регіональні проблеми раціонального використання лісових ресурсів. Антропогенний вплив на ліси. Охорона, збереження та відновлення лісів.	10	1	0,5			8
Тема 6. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття.	9	1	0,5			6
Разом за модуль 2	68	6	3		15	44
Разом за семестр	135	10	6		30	89

6.3. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 1 і 2 модуля 1	2	0,5
2	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темою 3 модуля 1	2	0,5
3	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темою 4 модуля 1	2	0,5
4	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 5 модуля 1	2	0,5
5	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 6 модуля 1	2	1
	Продовження виступів студентів за таматиною попереднього заняття. Модульна контрольна робота № 1	2	0,5
6	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 1 і 2 модуля 2	2	0,5
7	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 3 і 4 модуля 2	2	0,5
8	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 5 модуля 2	2	1
9	Модульна контрольна робота № 2. Продовження виступів студентів за темами 6 модуля 2.	2	
10	Виступи студентів та обговорення їх доповідей і презентацій з виконання індивідуальних завдань за темами 6 модуля 2 Підведення підсумків роботи за семестр	2	0,5
Разом		20	6

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Географія Закарпатської області. Особливості Закарпаття серед регіонів України. Класифікація природних ресурсів та їх облік.	6	9
2	Законодавча та нормативно-правова база України у сфері природокористування. Рекреаційні ресурси Закарпаття (природні, історико-культурні та техногенні).	6	9

3	Кількісна і якісна характеристика населення Закарпаття. Економічно активне населення, зайнятість населення. Демографічні та міграційні процеси.	6	9
4	Паливно-енергетичні ресурси Закарпаття. Потенціал відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області. Стан, проблеми та перспективи використання відновлюваних енергетичних ресурсів для розвитку гідроенергетики, вітрової, сонячної, геотермальної та біологічної енергетики.	7	9
5	Мінерально-сировинні ресурси Закарпаття. Стан та перспективи їх раціонального використання в контексті сталого розвитку.	6	9
6	Якість повітряного середовища Закарпаття та шляхи його покращення Регіональні проблеми та охорона якості атмосферного повітря.	6	9
7	Земельні ресурси Закарпатської області, їх структура, основні користувачі. Основні регіональні проблеми щодо якості ґрунтів та раціонального землекористування, шляхи їх вирішення.	6	9
8	Водні ресурси Закарпатської області. Комплексне використання водних ресурсів української частини басейну річка Тиса: стан, проблеми, перспективи.	6	9
9	Тема 4. Біологічні ресурси Закарпатської області. Лісові деревинні і не деревинні ресурси, їх потенціал та географічне поширення. Тваринний світ, основні види диких тварин, їх чисельність, охорона та збереження. Мисливські ресурси	6	9
10	Тема 5. Природо-заповідний фонд Закарпаття. Транскордонне співробітництво у галузі охорони ландшафтного та біологічного різноманіття. розвитку рекреації та туризму як пріоритетної галузі регіону.	6	8
	Разом	61	89

6.5. Тематика індивідуальних завдань

Тему курсової роботи з дисципліни «Географія та природні ресурси Закарпаття» здобувач освіти може обрати із наведеного переліку або запропонувати свій варіант погоджений із викладачем дисципліни.

1. Основні принципи збалансованого розвитку суспільства.
2. Стратегія України із сталого розвитку та стан реалізації її положень
3. Геологічна будова Українських Карпат.
4. Клімат Закарпаття.
5. Особливості Закарпаття серед регіонів України.
6. Класифікація природних ресурсів, їх значимість для людства.
7. Державне управління у сфері природокористування.
8. Основні положення Рамкової угоди Карпатського регіону у сфері природокористування.
9. Кількісна характеристика населення Закарпаття в розрізі районів.
10. Характеристика економічно активного населення Закарпаття.
11. Демографічні процеси на Закарпатті.
12. Міграційні процеси на Закарпатті.
13. Потенціал та перспективи використання гідроенергетичних ресурсів Закарпаття.
14. Геотермальні енергетичні ресурси Закарпаття.
15. Мінеральні води Закарпаття та стан їх використання.
16. Стан розвитку вітрової енергетики Закарпаття.
17. Стан та перспективи розвитку геліоенергетики Закарпаття.
18. Біоресурси Закарпаття: потенціал та їх раціональне використання.
19. ПЕК Закарпаття. Проблеми енергозбереження та енергоефективності.
20. Рудні копалини Закарпаття.

21. Нерудні копалини Закарпаття.
22. Цеоліти Закарпаття.
23. Горючі копалини Закарпаття.
24. Будівельні корисні копалини Закарпаття
25. Сучасний стан атмосферного повітря в Закарпатській області.
26. Основні джерела забруднення атмосфери Закарпаття.
27. Основні користувачі земель сільськогосподарського призначення в Закарпатській області.
28. Якість ґрунтів Закарпаття.
29. Лісові ресурси Закарпаття, їх кількісна характеристика.
30. Праліси Закарпаття: ареал поширення та потенціал.
31. Лікарські рослини Закарпаття.
32. Рекреаційні навантаження на лісові ресурси.
33. Антропогенний вплив на ліси.
34. Захисні функції лісів.
35. Птахи Закарпаття.
36. Парнокопитні лісів Закарпаття.
37. Мисливська фауна Закарпаття.
38. Карпатський біосферний заповідник
39. Ужанський національний природний парк.
40. Національний природний парк «Синевир».
41. Національний природний парк «Зачарований край».
42. Букові праліси Закарпаття – світова спадщина.
43. Озера Закарпаття.
44. Чорний Мочар: проблеми і перспективи відновлення як екосистеми.
45. Полонини Закарпаття, їх раціональне використання.
46. Мінеральні води Закарпаття як рекреаційний ресурс.
47. Термальні води Закарпаття: стан та перспективи їх використання для бальнеології
48. Долина нарцисів: стан, проблеми, шляхи вирішення (КБЗ).
49. Недеревинні ресурси лісової галузі та стан їх використання.
50. Полонинське господарство Закарпаття: стан, проблеми, перспективи

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійна техніка, електронний варіант навчального посібника «Природні ресурси Закарпаття», матеріали презентацій до лекцій, пакети завдань для модульного та підсумкового контролю тощо.

Обладнання: обладнання і матеріали кабінетів геології та географії.

Програмне забезпечення: наявне в комп'ютерних класах та індивідуальне у студентів і викладачів.

Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ **Основна література**

1. Поп С.С. Природні ресурси Закарпаття.- Ужгород: Державне вид. «Карпати», 2009.-340 с. іл.32 (третє видання, доповнене) www.uzhnu.edu.ua > cat > [geograph-fiz_geo](#) > science

2. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у XXI ст.. (географічний аспект). За редакцією Л.Г. Руденко.- К.; Академперіодика -2005.-320 с.
<https://www.google.com/search?q=2.+%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%3B>
3. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України.// Підручник.- Чернівці: ЧНУ, 2010.-552с., іл. [geography.lnu.edu.ua > wp-content > uploads > 2016/01](http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01)

Допоміжна література

1. Матеріали Міжн. науково-практичної конференції «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи». Ужгород: Закарпатська обласна рада, 2010.- 310 с.
2. Природні багатства Закарпаття. Кол. авторів, упорядкування В.Л. Боднара., - Ужгород: 1987. - 347 с. <http://biblioteka.uz.ua/vistavka/2008/zakarpalya.htm>
3. Геренчук К.І. Природа Закарпатської області. Львов: Вища школа. Вид-во при Львов. ун-ті, 1981. — 156 с. <https://www.twirpx.com/file/439850/>
4. Л.Г. Руденко, С.А. Лісовський, Є.О. Маруняк. Проблематика природокористування і сталого розвитку в працях Інституту географії Національної Академії Наук України. Український географічний журнал - 2015, № 2.- С.4-9.
5. А.В. Мельник, Н.В. Чир. Сучасні аспекти дослідження природно-заповідного фонду Закарпатської області як ядра для розвитку екологічного туризму. УГЖ. №2, 2019.- С.43-52 <https://doi.org/10.15407/ugz2019.03.043>
6. Поп С.С. Шароді Ю.В. Сонячна енергетика Закарпаття: стан та перспективи розвитку. УІ Міжн. наук. практ. конф. «Надрокористування в Україні. Перспективи інвестицій», м. Львів, 9-12 жовтня 2023р.- С. 568-571 <https://conf.dkz.gov.ua/>
7. Поп С., Фортуна М. Вітровий потенціал на полонині руна-перспективній для будівництва вітроелектростанції Міжнародна науково-практична конференція «The latest technologies in scientific activity and the educational process», 03-06 грудня 2024 р., Порту, Португалія .- С.148-155
8. Поп С, С., Пересоляк В.Ю, Шароді / Освоєння відновлюваних енергетичних ресурсів Закарпатської області в контексті збалансованого розвитку територіальних громад. Матер. 9-ої Міжн. наук. практ. конф. «Надрокористування в Україні. Перспективи інвестування», 7-11 жовтня 2024 р., м. Львів.- С.624-628 <https://conf.dkz.gov.ua/>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

- www.uzhnu.edu.ua > cat > [geograph-fiz_geo](http://www.uzhnu.edu.ua) > science